

Fakamatala fakamuimui taha ki he tu'unga e 'Ea

&

Fakafuofua kihe 'uha mei Ma'asi ki Me 2023

Tukuatu: 10 Fepueli 2023

'Oku 'alu pe ke holo e faha'i ta'u La Niña

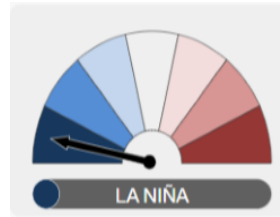
Ko e La Niña 'oku ne toe fakalahi mai 'ae faingamalie 'uha ki Tonga ni 'ihe faha'i ta'u mafana.

Mahina kuo hili

Tu'u lolotonga e faha'i ta'u

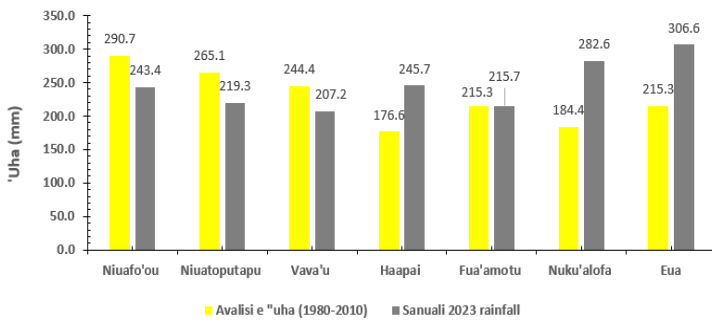
Sanuali 2023

Na'e ma'olunga 'aupito ae 'uha 'ihe 'avalisi 'i Ha'apai, Tongatapu mo 'Eua kae ofi aupito pe ihe avalisi ihe ongo Niuu mo Vava'u, (vakai kihe kalafi moe Tepile 2). Ko e 'avalisi e mafana e 'Ea na'e 26.9C 'a ia na'e mafana 'aki 'ae 0.7°C 'ihe 'avalisi anga maheni. Koe ma'olunga taha e mafana 'o e 'ea na'e 34.0°C 'ihe 'aho 18 'i Niuafou'u, pea koe ma'olalo taha 'oe 'Ea na'e 17.3°C 'ihe 'aho 8 'i Lapaha.

'Oku mahino meihe ngaahi meafua fakamatala'ea e ihe 80% ae faingamalie ke liliu meihe La Niña kihe angamaheni l Fepueli ki 'Epeleli.

'Uha o Sanuali 2023 fakahoa ki he 'avalisi (1980-2010)

Fakafuofua e faha'i ta'u

Tepile 1: Fakafuofua kihe 'uha Ma'asi ki 'Aokosi 2023.

	Ma'asi—Me (% 'oe faingamalie ke hoko)	Sune — 'Aokosi (% 'oe faingamalie ke hoko)
Niuafou'u	37	40
Niuatoputapu	36	38
Vava'u	37	39
Ha'apai	40	37
'Eua	42	36
Tongatapu	42	36

Fakafuofua kihe lahi e 'uha mei Ma'asi —Me 2023.

Lahi ke 'avalisi pe ma'olunga 'ihe 'avalisi 'ihe 'otu Tonga.

Fakafuofua kihe lahi e 'uha mei Sune — 'Aokosi 2023.

'E lahi ke 'avalisi pe ma'olunga ihe avalisi 'ae 'uha 'i he 'otu Tonga

Ma'olalo 'ihe 'avallisi	Avalisi angamaheni	Ma'olunga 'i he 'avalisi

Tepile 2: Koe 'uha 'ihe mahina 'e 6 kuo hili.

Lahi 'oe 'uha mei 'Aokosi 2022—Sanuali 2023 (mm)						
	'Aokosi	Sepitema	Okatopa	No-vema	Tise-ma	Sanuali
Niuafou'u	93.0	43.3	88.0	85.5	71.2	243.4
Niuatoputapu	104.0	178	224.0	205.4	128.5	219.3
Vava'u	105.9	57.5	164.3	194.2	389.2	207.2
Ha'apai	32.0	94.0	406.0	175.0	282.0	245.7
Fua'amotu	91.6	96.1	194.0	224.3	279.4	215.7
Nuku'alofa	37.9	50.5	281.8	135.5	386.5	282.6
'Eua	62.0	102.4	138.7	158.7	399.0	306.6

Koe ngaahi faka'ilonga tu'ufonua 'ae faha'ita'u mafana.

- Koe taimi 'oku fa'u pununga ai 'ae fanga pii 'ihe ngaahi nge'esi pupuu pe ofi 'aupito kihe kelekele pehe foki ki fale pea 'oku faka'ilonga mai 'e 'iai ha matangi saikolone 'ihe faha'i ta'u saikolone koia.
- Koe fua to'u'ulu e 'akau fua o mahulu ange 'ihe anga maheni 'oku faka'ilonga 'e 'iai e afa 'ihe faha'I ta'u afa koia.
- Koe taimi 'oku kamata ke matala ai e ngaahi 'akau kakala tu'ufonua 'oku faka'ilonga 'oku ha'u e mafana.
- Kapau 'e lahi e mongomonga 'i fale pea mafana e 'ea mo nau puna 'oku faka'ilonga 'oku vave ha to mai ha 'uha
- Kapau 'e to ha 'uha pea ke fakatokanga'i e moa ta'ane pe fanga moa 'oku 'ikai kenau toi pea mo nau kei 'u'ua pe pea koe faka'ilonga ia koe 'uha 'e 'ikai ke fuoaloa.

Ngaahi me'a ke Fakatokanga'i

'Oku faka'au pe ke holo ae La Nina 'ihe Pasifiki. Koe faha'i ta'u afaa foki eni 'aia na'e kamata 'i he 'aho 1 'o Novema pea 'e toki ngata kihe 'aho 31 'Epeleli 2023. Koe taimi foki eni 'oku angamaheni aki ke lahi ange ai 'ae 'uha pea 'oku toe lahi ange foki moe 'uha 'i Tonga ni lolotonga 'ae taimi La Nina.

Fakatatau kihe ngaahi fakamatala kuo tukuatu 'i 'olunga moe tu'unga lolotonga 'oe 'uha 'oku fale'i atu tautefito kihe kakai 'o Niuafou'u ke mou ngaue fakapotopoto 'aki 'ae vai 'uha pea tokateu ma'u pe telia ha fakatamaki 'e hoko. Fakapapau'i ma'u pe 'oku ma'u 'ae ngaahi fakamatala fakamuimuitaha meihe va'a Fakamatala 'Ea pea moe ngaahi fale'i meihe ngaahi kupu fekau'aki tautefito kihe ngaahi va'a 'oku tu'u lavea ngofua kihe fakatamaki fakaenatula o hange koe Ngoue, Mo'ui, Vai moe fakatamaki fakaenatula ke matu'utaki pea faka si'isi'i 'ae uesia moe maumau 'e ala hoko tupu meihe ngaahi fakatamaki fakanatula.

Fakatokanga'i ange.

Koe fakamatala ni 'oku fa'u ia 'i he 'osi pe 'ae mahina kotoa hili hano tanaki mai e fakamatala mei he ngaahi 'ofisi vakai matangi 'i he 'otu Tonga ni. Lolotonga hono fakahoko 'ehe Potungae 'a hono 'anlaiso mo fakapapau' 'ae ngaahi fakamatala kuo tanaki ke fa'u 'aki 'ae fakamatala ni, 'oku 'ikai ke fakapapau atu 'ae Potungae kihe kakato moe tonu 'ae fakamatala ni pea 'oku 'ikai ke totonu keke falala kakato kihe ngaahi fakamatala ni. Koe ngaahi fakamatala ni 'oku 'oatu pe ke tokoni ki ho'o fai tu'utu'uni. He 'ikai ke 'iai ha kaunga 'ae Potungae ki ha'o faitu'utu'uni pe ko ha mole, mau mau pe mo'ua 'e hoko tupu mei ha'o ngaue'aki 'oe fakamatala ni. Ki ha'o 'oe faka'eke'e fekau'aki moe fakamatala ni pea ke kataki 'o fetu'utaki mai ki he talekita 'oe Potungae Vakai Matangi 'i he metstaff@met.gov.to pe koe puha 1380 pe koe telefoni: (676)35123, 7400062 ki ha toe fakalikiiki.